

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ ОБЛІКУ

Вибір європейського шляху розвитку України призвів до необхідності реформування всіх галузей економіки та удосконалення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності (далі — МСФЗ). Як відомо, прийняття цього рішення було обумовлено необхідністю перетворення економіки України в органічну складову світової господарської системи (залучення іноземних інвестицій, вихід господарських суб'єктів на світові ринки капіталу, спільний бізнес), а також можливістю використовувати вже наявний у світі досвід формулювання правил, прийнятих більшістю держав для створення ефективно працюючої системи обліку, що забезпечує потреби ринкової економіки.

Для досягнення гармонії національних і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, перш за все, необхідно виявити ряд протиріч і розбіжностей, що виникають між ними, зокрема тих розбіжностей, що стосуються обліку виробничих запасів, їх визнання та оцінки.

Методологічні засади формування інформації про запаси та її розкриття у фінансовій звітності визначаються національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку (П(С)БО) 9 «Запаси» і міжнародним стандартом бухгалтерського обліку (МСБО) 2 «Запаси».

Національні стандарти розроблялися на основі міжнародних, тому П(С)БО 9 «Запаси» та МСБО 2 «Запаси» мають деякі спільні моменти:

- сутність понять «запаси» та «чиста вартість реалізації»;
- методи оцінки запасів;
- оцінка запасів на дату балансу;
- розкриття інформації про запаси у фінансовій звітності.

Проте, між П(С)БО 9 і МСБО 2 існують і певні відмінності.

Насамперед, хоча визначення терміну «запаси» в обох стандартах практично аналогічні, проте, згідно з П(С)БО 9, до запасів відносяться також активи, які утримуються для споживання в

процесі управління підприємством. Таке доповнення є доцільним, оскільки запаси також використовуються на підприємстві для потреб управління, під час заготівлі, збереження та збуту.

Існують відмінності і в сферах застосування стандартів. Перелік видів діяльності і суб'єктів господарювання, що не застосовують МСБО 2 для оцінки запасів по справедливій вартості набагато більший, ніж у П(С)БО 9. МСБО 2 визначає свої вимоги щодо оцінки запасів для вказаних видів діяльності через їх специфіку.

Очевидно, що П(С)БО 9 містить докладнішу і чіткішу класифікацію запасів. Для МСБО 2 важливим у цьому питанні є професійна думка бухгалтера. Також, міжнародні стандарти не виділяють в окрему групу запасів малоцінні та швидкозношувані предмети.

Вимоги в частині оцінки запасів при надходженні за МСБО 2 та П(С)БО 9 дещо не збігаються. Первісна вартість придбання запасів згідно з П(С)БО 9 залежить від джерела придбання. Собівартість запасів за МСБО 2 формується з витрат на придбання, витрат на переробку, інших витрат, якщо вони відбулися при доставці запасів до їх теперішнього місця розпакування та приведення до теперішнього стану.

В обох стандартах наведено перелік витрат, які не включаються до вартості запасів, а визнаються витратами. Але і тут спостерігаються деякі відмінності. Згідно з МСБО 2 витрати на зберігання (крім тих витрат, які зумовлені виробничим процесом і є необхідними для підготовки до наступного етапу виробництва) не включаються до собівартості запасів. А згідно з П(С)БО 9 не включаються до первісної вартості фінансові витрати, методологічні засади формування інформації про які визначає П(С)БО 31 «Фінансові витрати».

Також, у МСБО 2 приділено увагу питанням витрат, пов'язаних з переробкою запасів. У вітчизняних стандартах бухгалтерського обліку вказані питання розглядаються у П(С)БО 16 «Витрати».

МСБО 2 передбачає можливість створення резерву знецінення запасів (особливо для тих, які реалізуються за твердим контрактом). У П(С)БО 9 такого положення немає.

МСБО 2 передбачає сторнування збитків від знецінення у разі, коли обставини, що спричинили списання запасів, більш немає. Згідно з П(С)БО 9 у подібному випадку раніше визнані витрати не сторнують, а визнають доходами.

Використання МСФЗ має суттєві переваги перед П(С)БО для більшості підприємств і користувачів їх фінансової звітності. Для

швидкої та ефективної гармонізації бухгалтерського обліку та фінансової звітності з міжнародними стандартами необхідно розробити таку систему правових засад і методологічних підходів, які б давали змогу удосконалювати та модернізувати аспекти ведення бухгалтерського обліку та звітності в Україні.

Отже, оскільки Україна прагне до інтеграції в європейську спільноту, для поліпшення співпраці з іноземними партнерами та ефективного ведення міжнародного бізнесу, необхідно вирішувати проблеми протиріч і відмінностей між національними та міжнародними стандартами з бухгалтерського обліку запасів.

УДК 657.42:330.322.5

Наталія Лоханова,
д.е.н., професор,
завідувач кафедри бухгалтерського
обліку та аудиту, ОНЕУ

ПРО СУТЬ КАТЕГОРІЙ «ЗМЕНШЕННЯ КОРИСНОСТІ» ТА «ЗНЕЦІНЕННЯ» АКТИВІВ

Поглиблення глобалізаційних процесів у світі і взяття Україною курсу на євроінтеграцію зумовлюють зміни в системі бухгалтерського обліку і фінансової звітності вітчизняних підприємств. За останнє десятиріччя з'явилися достатньо нові для вітчизняного обліку об'єкти, зокрема, такі як: сегменти бізнесу; одиниці, що генерують грошові кошти; необоротні активи, виведені на продаж, тощо. У певній мірі новими і недостатньо дослідженими в теорії і на практиці є господарські операції, пов'язані з процесом визнання зменшення корисності (знецінення) активів.

Однак, звернемо увагу на те, що саме по собі питання, яким чином називати відповідний процес: або «зменшення корисності», або «знецінення» — є дискусійним. У вітчизняній нормативно-правовій базі застосовується поняття «зменшення корисності активів», про що свідчить назва відповідного П(С)БО 28. При тому стандарт вимагає визнання втрат від зменшення корисності як суми, «на яку балансова (залишкова) вартість активу перевищує суму його очікуваного відшкодування» [1].

Якщо звернутися до аналогічного за змістом МСБО 36, то в оригіналі цей стандарт називається «Impairment of Assets» [2]. А в перекладі «impairment» ближче до поняття «знецінення». Отже, в